

TIBBİ ANTROPOLOJİ: AKRABA EVLİLİKLERİNİN PATOLOJİK ETKİLERİ

Mehmet Şükrü NAR*

Öz

Akraba evlilikleri özellikle geleneksel yapının karakteristik özelliğidir. Aynı zamanda kültür ve sağlık arasındaki çözümlenmeyi ortaya koyması bakımından antropolojinin/tıbbi antropolojinin önemli bir alanıdır. Bu kapsamda akraba evliliklerinin yoğun olarak gerçekleştiği Akçakale ve Reyhanlı ilçeleri sınır köylerinde akraba evlilikleri ve buna yol açan etmenler antropolojik bakımdan incelenmektedir. Çalışmanın örneklemini, Şanlıurfa ili Akçakale ilçesinin dört köyünden 68, Hatay ili Reyhanlı ilçesinin dört köyünden 85 olmak üzere toplamda 153 aile oluşturmaktadır. Akçakale ilçesi örneklem grubuna ait akraba evliliği oranı % 72 iken, Reyhanlı ilçesi örneklem grubuna ait akraba evliliği oranı % 88,2'dir. Buna yol açan temel neden olarak sosyal-kültürel sebepler (kadına topluluk içi biçilen rol, ekonomik kaygılar...) ve coğrafi faktörleri sayabiliriz. Her iki örneklem alanı içinde akraba evliliğinden kaynaklı hastalıkların görülme sıklığı Akçakale araştırma sahası için % 27,9 olurken, Reyhanlı araştırma sahası için bu oran % 41'dir.

Anahtar Sözcükler: Tıbbi Antropoloji, Akraba Evlilikleri, Sağlık, Kültür, Hastalık, Halk Sağlığı, Patoloji

Abstract

Medical Anthropology: Pathological Effects of Consanguineous Marriages

Consanguineous marriages are characteristic features of particularly the traditional system. Furthermore they are significant fields of anthropology/ medical anthropology in terms of the fact that they set forth the analysis between culture and health. In this respect, consanguineous marriages and their causes are examined anthropologically in frontier villages of Akçakale and Reyhanlı where these kinds of marriages are frequently observed. The sample of the study includes 153 families, 68 of which are from the four villages of Akçakale in Şanlıurfa and 85 of which are from the four villages of Reyhanlı in Hatay. While consanguineous marriages of the

* Dr., mehmet.sukru@mynet.com.

sample group Reyhanlı district is 88.2 %, consanguinity rate of the sample group Akçakale district is 72 %. The main reason leading to this can be counted as a social-cultural factors (attributed to the role within the community, economic concerns...) and geographical factors. The frequency of space-borne disases owing to consanguineous marriage in Akcakale research field is 27.9 % but this frequency is 41 % in Reyhanlı research area.

Key words: *Medical Anthropology, Consanguineous Marriages, Health, Culture, İlness, Public Health, Pathology*

1. Giriş

Günümüzde en çok karşılan evlilik türlerinden birisi de akraba evliliğidir. Akraba evliliği, geleneksel yaşamın ya da sosyal/kültürel örgütlenmenin temelini oluşturan en önemli olaylardandır. Aynı zamanda kültür ve sağlık arasındaki çözümlemeyi ortaya koyması bakımından antropolojinin/tıbbi antropolojinin önemli bir alanıdır. Tıbbi antropoloji diğer bir adıyla sağlık antropolojisi, biyolojik olmasının yanı sıra kültürler arası araştırmalar üzerine temellenerek hastalıkların, topluluk tarafından düşünülen nedenleri ve çözüm yollarına dair sağlık bilimcilerine önemli katkı sağlar (Lewis, 2010: 456; Burton, 1970: 280). Tıbbi antropoloji, bireylerin ya da toplulukların kültürel açıdan uygun müdahaleler yoluyla sağlığa ilişkin yanlış inanç, davranış ve tutumdaki uygulamaları anlamlandırarak gerekli olan saptamaları yapar. Temelde biyolojik kökenli olarak kabul edilen sağlık sorunlarına biyokültürel bir yaklaşım getirerek biyomedikal uygulamaları geliştirir. Diğer bir ifade ile, kültürel çevre ile insan biyolojisi arasındaki etkileşimin hastalıklar üzerindeki etkilerini araştırır. Bunu yaparken de kültür, davranış, sağlık ve hastalık arasındaki ilişkilere birçok faktörü (siyasi, ekonomik, sosyal, tarihsel süreçleri) dahil ederek yaklaşır (Pool ve Geisler, 2005: 6,29 ;Winkelman, 2009: xvii).

Antropologlar, kültürün bir parçası olması nedeniyle farklı toplulukların egzotik, ilkel inançları ve bu yerel inançların hastalıkların tedavisine yönelik uygulamalarını araştırdılar. Bu konuda toplumlar arasında yapılan araştırmalar göstermiştir ki, sağlık ve hastalığa yönelik algılar o toplumun ya da grubun kültürüyle yakından ilişkilidir. Yani, bir toplumun diğer bir toplum üzerindeki baskın olan sağlık uygulamaları o grubun kültürüne özgü değerleri kabul etmeden başarıya ulaşmamaktadır. Bu noktada, karmaşık ve sorun odaklı bir sağlık projesinde (örneğin, yerel kültürün direnç göstermesi) yerel kültür ile ilgili sağlık inançlarının analizinin yapılması ve böylece yerel halkın davranışlarının değiştirilerek çalışmaya dahil edilmesi, hastalığın kontrol altına alınmasında ve tedavi edilmesinde önemli olabilmektedir.

Süreç içinde biyomedikal çalışanları ve doktorlar, sağlık ve tıbbi araştırmalarını antropolojik olarak analiz etme durumundadır. Bu durum, tıbbin bir parçası olarak antropolojinin ortaya çıkmasına ve tıbbi antropolojinin daha kesin çizgilerle ortaya konulduğu tıp antropolojisini oluşturmaktadır. Bu genel yaklaşım, hastalık ve ona ilişkin sorunları gidermede üç aşamalı bir yol ortaya koymaktadır. Birinci aşamada, olaya teorik olarak yaklaşılır ve davranışların neden olduğu durum, yoksulluk, eşitsizlik, yanlış inançlar, bürokratik işleyiş ve buna benzer yapısal koşullar tespit edilir. İkinci aşamada, sorunun çözülmesi için ihtiyaç duyulan yöntemler geliştirilir ve hastalık söylencelerinin ve davranışların inançlarla ilişkisi ortaya konur. Bunun yanında inançlara dayalı eylemlerin olası sonuçları hakkında görüş bildirerek, kültürü ayırt edici bir düşünce biçimi olarak ele alır. Üçüncü ve son aşamada ise sorun tespit edilerek davranışların kontrolü sağlanır. Antropologların buradaki görevi ise, sağlık personelinin o kültürün geleneksel inançları hakkında bilgilendirmek, biyomedikal varsayımlar ile çelişkili uygulamaları ve sosyal-kültürel faktörlerin sağlık ve onun davranışı üzerindeki etkisini açıklamaktır (Pool ve Geisler, 2005: 31-35).

Günümüzde modern toplum anlayışında insan sağlığını ilgilendiren hemen hemen her konu, kültür ve toplum sağlığı, geleneksel tıp, ulusal ve uluslararası sağlık politikaları ile ilişkili perspektifler antropolojinin temel çalışma alanı olarak kabul görür. Örneğin HIV, sigara kullanımı, tüberküloz, kronik dejeneratif hastalıklar, genetik hastalıklar, bulaşıcı hastalıklar ve bu hastalıkların nüksetmesi gibi süreç ve nedenine ilişkin yaklaşımlar... Ayrıca farmakoloji, tıbbi teknoloji, sağlık bakımı, ekonomik modeller, icatlar ve tüm bu olguların insan sağlığına olan etkileri sosyal-kültürel yapı ile bağlantılı olarak açıklanmaya çalışılır (Brodwin, 2007:1-2). Bu bağlamda, geleneksel topluluklarda veya toplumların alt kültürlerinde sıklıkla karşılaşılan akraba evliliği kavramı da tıbbi antropolojinin temel gündem maddesi olabilmektedir. Antropolojik literatürde akraba evliliği konusunun sık sık dile getirilmesinin nedeni, hem sosyal ve kültürel yaşamın temelini oluşturması (aile, evlilik ve örgütlenme sistemleri bakımından önem arz etmesi) hem de genetik hastalıkların akraba evlilikleri sonucunda doğan çocuklarda çok daha sık görülmesidir. Dolayısıyla akraba evliliği, tıp ve sosyal bilimlerdeki gelişmelere paralel sosyal ve kültürel yaşamda daha sık dile getirilen bir kavram olmuştur. Özellikle bu konuda geliştirilen genetiksel ve kültürel söylemler her iki alanda da çok boyutlu olarak tartışılmaya devam etmiştir. Son zamanlarda genetik kökenli hasta birey sayısındaki artış bu durumu tetiklemiş, akraba evlilikleri ve bu evliliklerden doğan çocuklar inceleme konusu olmuştur.

Akraba evlilikleri, ataerkil yapının ve geleneksel anlayışın sürdürülmesinde önemli bir yer tutar. Endogami türü evlilik ile temel anlayışta pek fazla farklılık olmamakla birlikte akraba evliliği endogami evlilik türüne göre daha dar kapsamlı grupları içine alabilen bir evlilik şeklidir. Akraba evliliğinin temel yapısını, eşler ve onların ortak ataları arasındaki kan bağı oluşturur. Kardeş çocukları ya da aynı soy grubuna ait bireylerin birbirleri arasında gerçekleştirdikleri evliliklerdir. Bu tür evlilikler, birinci derece akraba evlilikleri olarak bilinen amca, teyze, hala ve dayı çocukları arasında yapılan evlilikler olabileceği gibi, soydanlık ilişkisine dayanan, aynı soy ağacına sahip daha uzak akrabalar da olabilir. Akraba evliliğinin tercih edilmesinin nedenleri arasında mal varlığının dağılmaması, etnik köken, sınıfsal ve dini faktörler, coğrafi nedenler, aile içi dayanışma unsurunu arttırmak, çiftler arası ortak beklentilerin fazlalığı, evliliğin sürekli olacağı inancı, rahat iletişim ve güven duygusu olarak sayılabilir. Ayrıca, akraba evliliklerinin kültürden kaynaklanan boyutları da bulunabilmektedir. Bazı alt kültürlerde akraba evliliği, örf, adet ve geleneksel unsurların dayattığı ya da oluşturduğu bir yaklaşım biçimi olabilmektedir. Evlenecek bireylerin aynı kültürel kimliği paylaşıyor olması akraba evliliğini teşvik edici unsur olabilir. Aileler veya eşler böyle bir durumu, bağlı olduğu topluluğun bir yaşam şekli-güçlü bir aile geleneğini sürdürme isteği- olarak kabul ederek birer kazanım olarak düşünebilir. Soy örgütlenmesinin yerleşik olduğu sistemlerde aile içi yapılan bu tür evlilikler aile birliğini sembolize etmesi yanında, aşirete veya kabileye bağlılığın da bir tür göstergesidir. Tüm bu nedenleri kültürel manada değerlendirebileceğimiz gibi sosyo-ekonomik yapının bir sonucu olarak da görebiliriz.

Türkiye’de akraba evlilikleri başta Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi olmak üzere birçok bölgede ya da onların alt kültürlerinde görülebilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu Aile Yapısı Araştırma Raporu 2006 verilerine göre, Türkiye’de akrabasıyla evli olan 18 yaş ve üzeri bireylerin oranı % 20,9’dur. Bu şekliyle ortalama her beş kişiden biri akrabalarıyla evlilik yapmıştır. Bölge bazında en yüksek akraba evliliği oranı ise % 40,4 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ne aittir. Bu durum akraba evliliğinin alışılmış bir davranış biçimi ya da kültürel bir dinamik olarak halen belli alt kültürlerde yaygın olarak sürdürüldüğünü göstermektedir. Ülkeler bazında yapılan araştırmalara bakıldığında ise Ortadoğu ve Afrika ülkeleri - Mısır, Ürdün, İran, Birleşik Arap Emirlikleri, Bangladeş v.b. ülkeler % 40-50 arasında değişen oranda- bu tarz evlilikler bakımından ilk sıralarda yer almaktadır. Bunun yanında Asya ülkelerinde de azımsanmayacak bir oranda bu tür evlilikler yaygın olarak uygulanmaktadır. Örneğin Çin, akraba evliliklerinin önüne geçebilmek amacıyla 1981 yılında

evlilik kanununda yaptığı değişiklikle kuzen evliliklerini ve yakın akraba evliliklerini yasaklamıştır (<http://www.neurology-asia.org>). Avrupa toplumların da ise akraba evliliği oranı çok daha azdır ve yapılan bu tür evliliklerin birçoğu da batı toplumlarına kalıcı olarak göç eden göçmen vatandaşları tarafından yapılmaktadır. Toplum içi yabancılaşma duygusuna bir tepki olarak aile içi geleneklerini sürdürme isteği ya da dini v.b. nedenler akraba evliliğini arzu edilen ve güvenilir bir evlilik seçeneği olarak kabul ettirmiştir (<http://www.consang.net>).

Akraba evliliğinin en önemli sonuçlarından biri bu tür evliliklerin yol açtığı sağlık sorunları olmaktadır. Kan bağımlı esas alan bu tarz evlilikler sonucunda doğan çocuklar içinde azımsanmayacak bir oranda sakat doğumlar gerçekleşmektedir. Yani bu tür evlilikler, türün genetik yapısını bozan patolojilere neden olmakta ve benzer bir durumun tekrarı ise türün devamlılığını tehlikeye sokmaktadır. Ülkemiz bakımından durumu değerlendirdiğimizde özellikle akraba evliliğinin yoğun olarak yaşandığı kırsal yerleşkelerde bu yapının ortaya çıkardığı sorunlar dikkat çekicidir. Çalışmada, Akçakale ve Reyhanlı ilçeleri sınır köylerinde akraba evlilikleri ve buna yol açan etmenler antropolojik bakımdan incelenmektedir. Bu kapsamda köylerdeki akraba evliliği oranı, akraba evliliğinin yol açtığı hastalık türleri, sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlerin bu tür evlilikler üzerindeki etkisi her iki ilçe köyleri açısından karşılaştırmalı olarak incelenmeye çalışılmıştır.

2. Materyal ve Metod

Çalışmanın örneklemini, Şanlıurfa ili Akçakale ilçesinin dört köyünden 68, Hatay ili Reyhanlı ilçesinin dört köyünden 85 olmak üzere toplamda 153 aile oluşturmaktadır. Örneklem olarak seçilen köylerin yerleşim bakımından büyüklüğü ortalama 42 ile 90 hane arasında değişmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu 2010 adrese dayalı kayıt sistemi verilerine göre araştırma alanı içindeki Akçakale köylerindeki toplam nüfus 4059 kişi, Reyhanlı köylerindeki toplam nüfus ise 3110 kişidir. Örneklemimizi oluşturan araştırma sahalarına 2011 yılı içinde Mayıs, Temmuz, Ekim ve Kasım aylarında her bir ilçe köyüne ikişer veya üçer defa gidilmiştir. Alan çalışmasındaki kalış süreleri 9 gün ile 14 gün arasında değişebilmektedir. Her iki ilçeden katılımcı grubun örneklem sayısının eşit olmasına dikkat edilmiştir. Ancak yine de ilçeler arası sosyo-ekonomik düzey ve kültürel farklılık eşit örneklem seçimini zorlaştırmıştır. Araştırma alanına ilişkin, köysel alanlarla ilgili resmi kurumlardan ve o yöre hakkında bilgi sahibi olan yerli halklardan ön bilgi, sonraki aşamada ise önceden temas kurulan köy muhtarlarından gittiğimiz yöreye yönelik kapsamlı bilgi alınmıştır.

Araştırmanın amaca ulaşmasındaki en önemli veri kaynağı anket formundan elde edilen veriler ve bu verilerin tam anlamıyla yorumlanabilmesidir. Bunun yanında iyi bir gözlem ve iletişim becerisi çalışmanın amacına ulaşmasındaki diğer önemli faktörlerdir. Ayrıca, ziyaret edilen köylerde katılımcılarla anket soruları harici konunun önemine ilişkin birebir ya da üç ile beş kişilik gruplar halinde görüşme yapılmıştır.

Anket formundan elde edilen veriler SPSS 15 istatistik programıyla incelenmiştir. İlk aşamada örneklem gruplarına ait bilgiler SPSS istatistik programına aktarılarak tablolar haline dönüştürülmüş ve analiz hakkında ayrıntılı veri tabanı oluşturulmuştur. Sonraki aşamada ise verilerin tanımlayıcı istatistikî bilgileri, ortalama değerleri bulunarak her bir değişken kendi içinde ve diğer değişkenlerle karşılaştırılmıştır. Bunu takiben karşılaştırma yapılan veriler arasındaki ilişki düzeyinin % 95 güven düzeyinde anlamlı olup olmadığına yönelik Ki-Kare testi ile analizi yapılmıştır.

3. Alana İlişkin Bulgular

Bir topluluğun tanımlanmasında yaş ve cinsiyet dağılımı, ekonomik yetkinlikler, eğitim, aile biçimi gibi değişkenler bir popülasyonun sosyal-kültürel ve ekonomik yapısı ve ona bağlı nüfus yapısının ortaya konulmasındaki en önemli belirleyici unsurlar olabilmektedir.

Eğitim durumu	Akçakale köyleri				Reyhanlı köyleri			
	Erkek		Kadın		Erkek		Kadın	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Okuryazar değil	9	15	5	62.5	3	4.3	1	6.25
Okuryazar ama okula gitmeyenler	4	6.7	1	12.5	1	1.5	1	6.25
İlkokul mezunu	41	68.3	2	25	40	58	10	62.5
Ortaokul mezunu	-	-	-	-	5	7.2	3	18.75
Lise mezunu	6	10	-	-	13	18.9	-	-
Üniversite mezunu	-	-	-	-	7	10.1	1	6.25
Toplam	60	100	8	100	69	100	16	100

Akçakale köylerine ilişkin verileri incelediğimizde (Tablo 1), erkeklerin %15 okur yazar olmayan, %6,7 okur yazar ama ilkokula gitmemiş, 68,3'ü ilkokul mezunu ve %10 ise lise mezunudur. Kadınların ise % 62,5'i okuma yazma bilmemekte, % 12,5'i okuma yazma bilmekte, ancak okula gitmemiştir, % 25'i ise ilkokul mezunudur. Reyhanlı köylerine ilişkin verileri incelediğimizde (Tablo 1), erkek bireylerde okuryazar olmayanların oranı % 4,3, okuryazar ama okula gitmeyenlerin oranı % 1,5, ilkokul mezunu oranı % 58, ortaokul mezunu oranı % 7.2, lise mezunu oranı % 18,9 ve üniversite mezunu oranı ise % 10,1'dir. Aynı durumu kadın bireyler bakımından incelediğimizde okuryazar olmayanların oranı % 6,25, okula gitmeyenlerin oranı % 6,25, ilkokul mezunu oranı % 62,5, ortaokul mezunu oranı % 18.75 ve üniversite mezunu oranı % 6,25'dir.

Akçakale ve Reyhanlı köylerinin öğrenim durumunu cinsiyetlere göre karşılaştırdığımızda her iki grubun da eğitim durumu oldukça düşük olup ilkokul mezunu oranı belirgin şekilde yüksektir. Erkek katılımcıların eğitim düzeyinin kadınların eğitim düzeyinden daha fazla olduğu söylenilebilir. Bu bağlamda köyler arasında ayrıma gidilmeden cinsiyet ile öğrenim durumu arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için Ki Kare testi uygulanmıştır. Örneklem grubuna ait bazı gözlem değerlerinin eksik olmasından dolayı sağlıklı bir sonuç elde edebilmek için kayıp olan bazı gözlemler birleştirilmiştir. Chi-Square (Ki Kare) testi sonucunda bulunan ($\alpha = 0,05$ yanılma düzeyinde, $\chi^2=299,765$) $p=0,000 < \alpha=0,05$ olduğu için erkekler ve kadınlar arasında eğitim durumu bakımından farklılık olduğunu % 95 güven aralığı ile istatistiksel olarak söylemek mümkündür. Yani eğitim durumu bakımından cinsiyetler arasındaki fark anlamlı bulunmuş olup bir ilişki olduğu söylenebilir.

Akçakale ve Reyhanlı katılımcı grubu karşılaştırıldığında, tüm eğitim düzeyleri arasında belirgin bir fark olduğu görülmektedir; en yüksek fark üniversite eğitiminde ortaya çıkmaktadır. Akçakale köylerindeki erkek katılımcılar için bu oran % 26,5 iken, Reyhanlı köylerindeki katılımcılar için bu oran % 43,6'dır. Aradaki % 17,1'lik oransal fark Reyhanlı köylerindeki erkek bireylerin, Akçakale köylerindeki erkek bireylerden, eğitim düzeyinin (üniversite) çok daha yüksek olduğu sonucunu vermektedir.

Gelir seviyesi	Akçakale köyleri		Reyhanlı köyleri	
	N	%	N	%
500TL'den az	20	29,4	24	28,2
500-1000TL	31	45,6	37	43,5
1000-1500TL	13	19,1	10	11,8
1500-2000TL	3	4,4	7	8,2
2000-2500 TL	1	1,5	3	3,5
2500-3000TL	-	-	2	2,4
3000 TL ve Üstü	-	-	2	2,4
Toplam	68	100	85	100

Akçakale köylerinden elde edilen verilere göre (Tablo 2), % 29,4'ü 500TL'den az, % 45,6'sı 500-1000TL arası, % 19,1' i 1000-1500TL arası, % 4,4'ü 1500-2000TL arası ve % 1,5' i de 2000-2500 arasında bir gelire sahiptir. Söz konusu durum Reyhanlı ilçe köyleri açısından değerlendirildiğinde % 28,2 500TL'den az, % 43,5'i 500-1000TL arası, % 11,8'i 1000-1500 TL arası, % 8,2' i 1500-2000TL arası, % 3,5'i 2000-2500TL arası, % 2,4'ü 2500-3000TL arası ve % 2,4' ü 3000TL ve üzerinde bir gelire sahiptir. Akçakale ve Reyhanlı köyleri gelir ortalamaları yönünden karşılaştırıldığında Akçakale örneklem grubunun ortalama geliri 764,7 TL, Reyhanlı örneklem grubunun ortalama geliri 844,1dir. Buradan Reyhanlı köyünün gelir ortalamasının Akçakale köyünün gelir ortalamasından daha fazla olduğu söylenilebilir. Chi-Square (Ki Kare) testi sonucunda ($\alpha = 0,05$ yanılma düzeyinde; $\chi^2=83,882$) bulunan $p=0,000 < \alpha=0,05$ olduğu için köyler arasında gelir ortalamaları bakımından farklılık olduğunu % 95 güven ile istatistiksel olarak söylemek mümkündür.

Erken yaşta evlenme geleneği geleneksel, geniş aile biçiminin temel özelliğidir. Özellikle erkek çocukların askere gitmeden evlendirilmeleri, kız çocuklarının buluş çağıyla beraber daha önceden kiminle evlendirileceğinin önceden belirlenmesi ve çoğu durumda da 15 ile 17 yaşları arasında evlendirilmeleri bu gibi topluluklarda beklenen bir durumdur. Oysaki bu durum, kentsel yaşam alanlarında pek kabul görmemekte, hem erkek hem kız birey bakımından evlenecek çiftlerin belirli bir olgunluğa ulaşmaları beklenmektedir. Akçakale ve Reyhanlı köylerinden elde edilen nitel ve nicel bulgular, zamanla evlenme yaşı konusunda her iki örneklem grubunda da kısmen bir çözülme yaşanacağı yönündedir.

Tablo 3: Örneklem Gruplarına Ait Evlenme Yaşı								
İlk evlenme yaşı	Akçakale köyleri				Reyhanlı köyleri			
	Erkek		Kadın		Erkek		Kadın	
	N	%	N	%	N	%	N	%
11-13	1	1,7	-	-	1	1,5	-	-
14-16	5	8,3	2	25	1	1,5	3	18,75
17-19	7	11,7	4	50	3	4,3	8	50
20-22	20	33,3	2	25	15	21,7	4	25
23-25	16	26,7	-	-	21	30,5	-	-
26-28	8	13,3	-	-	18	26	1	6,25
29-31	3	5	-	-	9	13	-	-
32-34	-	-	-	-	1	1,5	-	-
Toplam	60	100	8	100	69	100	16	100

Akçakale ve Reyhanlı köylerinden elde edilen verilere Tablo 3'de gösterilmiştir. Akçakale köylerindeki erkeklerin, % 1,7' si 11-13 yaş aralığında, % 8,3' ü 14-16 yaş aralığında, % 11,7' si 17-19 yaş aralığında, %33,3' ü 20-22 yaş aralığında, % 26,7' si 23-25 yaş aralığında, % 13,3'ü 26-28 yaş aralığında ve % 5'i 29-31 yaş aralığında evlendiği görülmektedir. Kadınların ise % 25'i 14-16 yaş aralığında, % 50'si 17-19 yaş aralığında ve % 25'i ise 20-22 yaş aralığında evlenmektedir. Reyhanlı köylerine ilişkin bulgular incelendiğinde, erkeklerin % 1,5'u 11-13 ve 14-16 yaş aralığında, % 4,3'ü 17-19 yaş aralığında, % 21,7'si 20-22 yaş aralığında, % 30,5'i 23-25 yaş aralığında, % 26'sı 26-28 yaş aralığında, % 13'ü 29-31 yaş aralığında ve % 1,5 32-34 yaş aralığındadır. Kadınların ise 14-16 yaş aralığındaki oranı % 18,75, 17-19 yaş aralığındaki oranı % 50, 20-22 yaş aralığındaki oranı % 25 ve 26-28 yaş aralığındaki oran % 6,25'dir.

Chi-Square (Ki Kare) testi sonucunda($\alpha = 0,05$ yanılma düzeyinde; $\chi^2=89,529$) $p=0,000 < \alpha=0,05$ olduğu için erkek ve kadın birey arasında, evlenme yaşı ortalaması bakımından farklılık olduğunu % 95 güven ile istatistiksel olarak söylemek mümkündür. Yani evlilik yaşı ortalaması bakımından kadınlar ile erkekler arasındaki fark anlamlı bulunmuş olup bir ilişki olduğu söylenebilir. Evlenme yaşı ortalaması erkeklerde 23,2 iken, kadınlarda ise 18,3'dür.

Akçakale ve Reyhanlı köylerini karşılaştırdığımızda, Chi-Square (Ki Kare) testi sonucunda($\alpha = 0,05$ yanılma düzeyinde; $\chi^2=34,465$) bulunan $p=0,000 < \alpha=0,05$ olduğu için erkeklerin evlenme yaşı ortalamalarının Akçakale ve Reyhanlı köylerinde farklılık gösterdiğini % 95 güven ile istatistiksel olarak söylemek mümkündür. Yani erkeklerin evlilik yaşı ortalamaları bakımından, Akçakale ve Reyhanlı köyleri arasındaki fark anlamlı bulunmuş olup bu iki araştırma alanı arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Erkeklerde evlenme yaşı ortalaması Akçakale köylerinde 22

iken, Reyhanlı köylerinde 24,4 tür. Kadınların ise evlenme yaşı ortalamaları bakımından bir ilişki yoktur

Tablo 4: Örneklem Gruplarına Ait Evlenme Şekli				
Evlenme şekli	Akçakale köyleri		Reyhanlı köyleri	
	N	%	N	%
Akraba evliliği	22	32,4	28	32,9
Akraba evliliği, anlaşarak	22	32,4	46	54,1
Akraba evliliği, berdel	5	7,3	1	1,2
Görücü usulü, berdel	4	5,9	-	-
Görücü usulü, anlaşarak	15	22	10	11,8
Kaçarak	-	-	-	-
Toplam	68	100	85	100

Evlenme türleri birden çok farklı değişkenin bir arada olduğu etkenler neticesinde ortaya çıkmaktadır. İnsanın sosyal-kültürel yapısını birçok değişkenin şekillendirdiği düşünülürse, insan habitatının da en önemli evresini oluşturan evlenme olgusu ve onun birçok farklı türünün gözlenebilmesi olasıdır. Gelişmiş toplumların birçoğunda evlilik kararı iki karşı cinsin karşılıklı anlayışı içinde, bireysel kararları neticesinde şekillenirken geleneksel, ataerkil yapının baskın olduğu topluluklarda eş seçimi ve evlilik türü karşı iki karşı cinsin ortaklaşa aldıkları bir karardan ziyade, çoğulcu anlayışın karar verici olduğu bir takım sınırlamalar sonucunda ortaya çıkabilmektedir. Yani evlilikteki belirleyici temel unsur, çoğu durumda erkek ve kız tarafındaki aile büyüklerinin evliliğe rıza göstermesiyle gerçekleşmektedir.

Akçakale köyleri örneklem grubuna ait verilere baktığımızda (Tablo 4); % 32,4'ü akraba evliliği, % 32,4'ü akraba evliliği ve anlaşarak, % 7,3'ü akraba evliliği ve berdel, % 5,9'u görücü usulü ve berdel ve % 22'si ise görücü usulü ve anlaşarak evlilik yaptığı ortaya çıkmaktadır. Geleneksel aile yapısında karşılaşılan diğer evlenme şekillerini incelediğimizde, görücü usulü evlenme şeklinin oransal olarak yüksek olduğunu görmekteyiz. Berdel tipi evlilik ise bir diğer karşılaşılan evlilik türüdür. Görüşmelerde ekonomik kaygının, başlık parası geleneğinin sürdürülmek istenmesi kişileri bu tarz evlilik yapmaya iten nedenlerin başında gelmektedir. Reyhanlı köylerine ilişkin bulgular analiz edildiğinde; % 32,9'u akraba evliliği, % 54,1'i akraba evliliği ve anlaşarak, % 1,2'si akraba evliliği ve berdel ve % 11,8'i görücü usulü ve anlaşarak evlilik yapmıştır. Bulgulara göre araştırma yapılan Reyhanlı köylerinin çok yüksek oranda akraba evliliği yaptığı gözlenmektedir. Bu durum Akraba evliliği yapan Akçakale köyleriyle karşılaştırıldığında, sanılanın aksine Reyhanlı köylerinde akraba evliliği oranı Akçakale köylerine göre ortalama %10 yüksek çıkmaktadır. Bu

durumu Reyhanlı köylerinde geleneksel yapılanmaya bağlılığın ve güven duygusuna verilen önemin bir sonucu olarak görebiliriz.

Akraba evliliğinin türü	Akçakale köyleri		Reyhanlı köyleri	
	N	%	N	%
Amca kızı/oğlu	34	69,4	30	40
Teyze kızı/oğlu	2	4,1	3	4
Hala kızı/oğlu	4	8,2	3	4
Dayı kızı/oğlu	3	6,1	5	6,6
Babalar amca çocukları	6	12,2	12	16
Soya dayalı uzak akraba	-	-	22	29,4
Toplam	49	100	75	100

Akçakale köylerine ilişkin verileri analiz ettiğimizde 68 bireyden 49 kişi (% 72) akraba evliliği yaptıklarını belirtmiştir. Bunlardan Tablo 5'e göre akraba evliliği yapan 49 bireyden, % 69,4'ü amcakızı-oğlu, % 4,1'i teyzekızı-oğlu, % 8,2'si halakızı-oğlu, % 6,1'i dayıkızı-oğlu ve 12,2' si soya dayalı akraba evliliği yapmıştır. Reyhanlı köylerini incelediğimizde 85 bireyden 75 kişi (% 88,2) akraba evliliği yapmıştır. Akraba evliliği yapan 75 kişiden, % 40'ı amcakızı-oğlu, % 4'ü teyzekızı-oğlu, % 4'ü halakızı-oğlu, % 6,6'sı dayıkızı-oğlu, % 16'sı babalar amca çocukları ve % 29,4'ü ise soya dayalı uzak akraba evliliği olarak cevaplamıştır.

Bu tür kırsal alanlarda akraba evliliğinin önemli bir kısmı kardeş çocukları arasında gerçekleşen amcakızı ve amcaoğlu evlilikleri şeklindedir ve özellikle bu tür evlilikler, ataerkil gruplarda kardeşler arasındaki dayanışmayı ve aile birliğini güçlendirmek için tercih edilmektedir. Her iki örneklem grup için de soydanlık ilişkisine bağlı akraba evliliği oranı belirgin şekilde yüksektir. Buradan grup içi evliliklerin, bu tür toplulukların aile sisteminde önemli bir olguyu oluşturduğu sonucuna ulaşabiliriz.

Evlenme şekli	Akçakale köyleri		Reyhanlı köyleri	
	N	%	N	%
Rahat anlaşma ve güven duygusu	21	30,9	9	10,6
Kısmet	5	7,3	17	20
Kabul edemediğim bir düşünce	5	7,3	10	11,7
Sürdürülen geleneksel(kültürel) yapı	27	39,8	28	32,9
Sevgi	4	5,9	14	16,5
Kan testi yapıldıktan sonra evlenilebilir	2	2,9	-	-
Başlık parasının getirdiği bir sonuçtur	4	5,9	-	-
Gerekli, olması gereken bir evlilik türüdür	-	-	2	2,4
Cevapsız	-	-	5	5,6
Toplam	68	100	85	100

Akçakale köylerinde yapılan çalışmalarda örneklem grubuna “Sizleri akraba evliliğe iten nedenler nelerdir?” diye sorulduğunda (Tablo 6); % 30,9’u rahat anlaşma ve güven duygusu, % 7,3’ü kısmet, %7,3’ü hem sağlık sorunlarına neden olacağı hem de ileride aileler arasında anlaşmazlık çıkacağına dair düşüncelerden yola çıkarak bu tür evliliklerin, sakıncalı ve kabul edilemez olduğunu ifade etmişler; % 39,8’ i atalarından öyle gördüklerini ve böyle bir evliliği benimsediklerini, % 5,9’u severek evlendiklerini, % 2,9’u kan testi yapıldıktan sonra evlenilebileceğini ve % 5,9’u başlık parasının neden olduğu bir evlilik olarak cevaplamıştır. Reyhanlı örneklem grubuna ait verileri incelediğimizde % 8,7’si rahat anlaşma ve güven duygusu, % 23,1’i kısmet, % 11,6’sı sağlık gerekçesiyle kabul etmediğim bir anlayış, % 30,5’i sürdürülen geleneksel yapı, % 17,4’ü sevgi, % 2,9’u akraba evliliğinin gerekli bir evlilik tercihi olduğunu belirtmiş ve % 5,8’i ise soruyu cevapsız bırakmıştır.

Hem tablo verileri hem de birebir yapılan görüşmelerde her iki grup için de ağırlıklı yaklaşım sürdürülen, yerleşik geleneksel yapının ve ailelerin bu tür evliliklerde önemli olduğudur. Anadolu toplumunda kırsal köy yerleşkelerinde gelenek, görenek, örflerin sürdürülmesi inanç kadar kuvvetli bir özellik olabilmektedir. Bu yönüyle akraba evlilikleri sürdürülen kültürel yapının önemli bir yansımasıdır. Ülkemizin özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde tanıdık bildik olarak ifade edilen insanlarla evlilik yapma -eşlerin akrabalar arasından seçme eğilimi-yerleşik hale gelmiş bir gelenektir. Özellikle alınacak gelinin huyunu suyunu bilmek olarak mecazlaştırılan kavramın altında yatan temel anlayış, aile içine gelecek olan gelinin akraba olması durumunda örf, adet ve geleneklere bağlı olacağı, aile büyüklerine karşı saygılı ve söz dinleyen bir kişi olacağıdır. Böyle bir yaklaşım bireylerin istemeseler de zorunlu olarak bu türden evliliklere taraf olacağı yönündedir. Diğer bir düşünce olarak kabul edeceğimiz rahat anlaşma ve güven duygusunun evlilikte temel belirleyici etken olduğudur. Evliliğe taraf kişilerin severek evlenmesi ise çok düşük bir oran olmaktadır. Özellikle severek evlenmede bireylerin küçük yaştan beri aynı çevrede ortak paylaşımında bulunarak büyümesi ve bunun gençler arasındaki duygusal bağlılığı ve yakınlık hissini artırması evlilikte karar alma durumunda temel belirleyici neden olarak görülebilir. Yapılan çalışmada az bir kesim (özellikle ailesinde birinci derece yakını hasta olanlar) akraba evliliklerine karşı olduklarını söylemiştir. Tüm bu bilgilerin dışında tarıma dayalı iş gücüne olan talep bu tür alanlarda insan gücüne olan talebi de ön plana çıkarmaktadır. Dolayısıyla akrabalık bağlarının, böylesi topluluklarda akraba evlilikleriyle yardımlaşma duygularını pekiştirmesi ve sürdürmesi bu tür evlilikleri tercih nedeni olmaktadır.

Hastalık türü	Akçakale köy.		Reyhanlı köy.	
	N	%	N	%
Zihinsel engelli	7	36,9	4	11,4
Kemik patolojisi	2	10,5	3	8,5
Doğuştan körlük	2	10,5	3	8,5
Zihinsel ve fiziksel engelli	1	5,3	1	2,9
Doğuştan sağır ve dilsizlik	3	15,8	4	11,4
Kas gevşemesi	-	-	5	14,3
Kas erimesi	-	-	7	20
Düşük	2	10,5	8	22,9
Doğuştan felç	2	10,5	-	-
Toplam	19	100	35	100

Akraba evliliklerinin ortaya çıkardığı en önemli olumsuzlukların başında bu tür evliliklerden doğan çocukların ciddi sağlık sorunlarıyla karşılaşma durumudur. Akraba evliliklerinden kaynaklı hastalıkların tamamına yakını kalıtsal nitelikli olup kuşaklar arası geçiş özelliği gösterir. Bu hastalıkların pek çoğunun tedavisi bulunmamakta; ancak hastalık erken teşhisle minimum düzeyde geriletilebilmekte ya da hastalığın seyri durdurulabilmektedir.

Tablo 7’de yer alan bilgiler popülasyonun genetik kökenli hastalıklara ilişkin genel sağlık profilini ortaya koyması bakımından önemli olmaktadır. Veriler araştırma sahalarına ilişkin rastgele seçilen evli bireylerin kendilerine, onların birinci, ikinci ya da uzak akrabalarına ait sağlık bilgilerinden derlenerek oluşturulmuştur. Popülasyonda hastalığın görülme sıklığı bakımından Akçakale örneklem alanını incelediğimizde en fazla orana sahip hastalık türü % 36,9 ile zihinsel engelliliktir. Onu sırasıyla % 15,8 ile sağır ve dilsizlik, % 10,5 kemik patolojisi, % 10,5 doğuştan körlük, % 10,5 düşük ve % 10,5 doğuştan felç olma ve % 5,3 fiziksel ve zihinsel engellilik hastalığı takip etmektedir. Reyhanlı köylerinden elde edilen bulgulara göre % 22,9 düşük, % 20 kas erimesi, % 14,3 kas gevşemesi, % 11,4 zihinsel engelli, % 11,4 sağır ve dilsizlik, % 8,5 kemik patolojisi, % 8,5 körlük ve % 2,9 zihinsel ve fiziksel engelli patolojisi görülmektedir. Her iki örneklem grubun sağlık verileri karşılaştırıldığında Akçakale köylerinde zihinsel engellilik oranının(% 36), Reyhanlı köylerine göre belirgin şekilde yüksek çıkması dikkat çekicidir. Reyhanlı köylerinde ise düşük (%22,9) ve kas erimesi (%20) hastalığı Akçakale köylerine göre popülasyonda yüksektir.

Düşünceler	Akçakale köyleri		Reyhanlı köyleri	
	N	%	N	%
Akraba evliliği	26	38,2	37	43,5
Kader, takdir	34	50	39	45,9
Diğer (yaşanılan ortam)	-	-	1	1,2
Fikrim yok	8	11,8	8	9,4
Toplam	68	100	85	100

Örneklem gruplarının sağlık anlayışını ortaya koymak maksadıyla Köyünüzde kalıtsal hastalıkların sebebi nedir? diye sorulduğunda Akçakale köylerindeki katılımcıların (Tablo 8); % 38,2' si akraba evliliği, % 50'si kader, takdir ve % 11,8' ise fikrinin olmadığını söylemiştir. Akçakale köylerindeki katılımcıların kalıtsal hastalıkların neden olduğu temel sağlık sorunu olarak daha çok kaderciliği görmektedir. Reyhanlı köyleri incelendiğinde bireylerin % 43,5'i akraba evliliği, % 45,9'u kader takdir, % 1,2'si yaşanılan çevre ve % 9,4'ü ise fikrinin olmadığını dile getirmiştir.

3. Tartışma ve Sonuç

Ülkemizde yapılan araştırmalarda kırsal kesimlerde akraba evliliği oranının belirgin şekilde yüksek olduğu ve bu tür evliliklerin çoğu kez kardeş çocukları arasında gerçekleştiği görülmektedir. Örneğin, Şaylı'nın çeşitli tarihlerde Ankara, Sivas ve Ordu illerinde yaptığı çalışmalarda akraba evliliği oranı % 27 ile % 32 arasında değişkenlik gösterir. Başaran, Diyarbakır ilinde akraba evliliği oranını % 35, aynı ilde yapılan bir diğer araştırmada Budak akraba evliliği sıklığını % 47 olarak bulmuştur. Şanlıurfa'da yapılan bir araştırmada akraba evliliği sıklığı % 49,6 olarak bulunurken, birinci derece akraba evliliği oranı % 37'dir. Elazığ il merkezinde akraba evliliği sıklığı % 28,8 ve bunun % 67,5'i birinci derece akraba evliliğidir. Düzcan ve arkadaşları Sivas'ta akraba evliliği oranını % 23,5 olarak tespit etmiştir. Buna benzer bir diğer araştırmada Kalyoncu, İstanbul Fener köyünde akraba evlilik oranını % 1 bulurken, Rize Maden köyünde % 47 olarak tespit edilmiştir. Şanlıurfa ili sınır köylerinde yapılan çalışmada ise Akçakale köylerinde akraba evliliği oranı % 72 iken, bu oranın % 73,5'i birinci derece akrabalar arasında yapılan evliliklerdir. Reyhanlı ilçe köylerinde akraba evliliği sıklığı % 88,2 olurken bu oranın % 44'ü birinci derece akraba evlilikleridir (Altuntek, 2001; Başaran, 1983; Düzcan ve ark., 1995; Kalyoncu, 1980; Kayahan ve ark., 2003; Pirinççi ve ark., 2002; Şaylı ve Arslanoz, 1983; Şaylı ve Tüccar, 1985; Timur, 1972; Tunçbilek, 1985).

Dünya’da yapılan çalışmalarda akraba evliliği oranlarının en yüksek olduğu ülkelerin Ortadoğu coğrafyasında olduğu görülmektedir. Örneğin, akraba evliliği oranı Suudi Arabistan’da % 52, Birleşik Arap Emirlikleri’nde % 50, Kuveyt % 54,3, İran’da % 40, Ürdün’de % 51, Pakistan’da % 46, Yemen’de % 44, İran’da % 40, Mısır’da % 30’dur. Avrupa toplumlarında ise bu oranlar belirgin şekilde düşüş eğilimindedir. Fransa’da % 1, İspanya’da % 4,6, Hollanda’da % 0,36, Belçika’da % 5, İsveç’te % 0,9’dur (Al-awadi ve ark., 1985; Al-Salem ve ark., 1993; Kayahan ve ark., 2003; Pirinççi ve ark., 2002; Sümer ve ark.,1996). Türkiye’de akraba evlilik oranları bölgelere göre değişkenlik göstermekte birlikte ortalama % 20,9 oranındadır. Akraba evliliği sıklığı bakımından en düşük orana % 21 ile Batı Karadeniz Bölgesi, en yüksek orana % 40,4 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi sahiptir (Düzcan ve ark., 1995; Sümer ve ark.,1996; Tunçbilek, 1985, TÜİK, 2006). Ülkeler arasında akraba evliliği oranlarının benzerlik veya farklılık göstermesi toplumların sahip olduğu dini, coğrafi, sosyal-kültürel, etnik köken ve sınıfsal nedenlere göre değişkenlik gösterebilmektedir. Ülkemiz açısından durum değerlendirdiğin tarihsel, dini ve coğrafi sebeplerden dolayı akraba evliliği sıklığının Ortadoğu ve İslam coğrafyasına yakın olduğunu söylenebilir

Çalışmada evlenen tarafların eğitim seviyesinin düşüklüğü ve kadınların evlenme yaşının küçük olması bu tür evlilikleri arttırıcı unsurlar olarak dikkat çekmektedir. Cinsiyet ayrımı olmadan okuryazar olmayan, okuryazar ama okula gitmeyen ve ilkökul mezunu birey sayısı oranı Akçakale köylerinde % 91,1, Reyhanlı köylerinde ise % 65,9’dur. Özellikle katılımcı kadın birey sayısının eğitim seviyesi erkeklere göre oldukça düşüktür. Yapılan araştırmalar eğitim düzeyiyle akraba evliliği arasında ters korelasyon olduğunu, eğitim düzeyi düştükçe akraba evliliği sıklığının arttığını göstermektedir. Ekonomik yetersizlik ise bu tür evlilikleri arttırıcı diğer bir neden olarak görülebilir. Gelir düzeyi azaldıkça akraba evliliği sıklığı artmaktadır. Akçakale ve Reyhanlı köyleri gelir ortalamaları yönünden oldukça düşük olmakta, hane içinde yaşayan birey sayısını düşündüğümüzde bu durum daha da belirginleşmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu 2006 yılı verilerine göre kadınlar ve erkekler ilk evliliğini 18-24 yaş aralığında yapmaktadır. Bu sonuç Akçakale ve Reyhanlı araştırma sahası için uyum göstermektedir. Erkeklerde ortalama yaş 23,2 iken kadınlarda ise ortalama yaş 18,3’dür. Ancak her iki araştırma sahasında yapılan birebir görüşmelerde, ailelerin özellikle kız çocuklarını erken yaşta evlendirdikleri gözlenmiştir. Bu kapsamda, evlenme yaşının artmasının akraba evliliği oranını düşürdüğü, yapılan çalışmalarca desteklemektedir (Atuntek, 2001; Başaran,1983; Düzcan ve ark.,1995; İlbars, 1975; Tunçbilek, 1985). İnsanları akraba evliliğine iten birçok sebep olmakla birlikte genel kabul

gören yaklaşımlar bulunabilmektedir. Örneğin, ekonomik kaygılar (başlık parasının hiç alınmaması ya da az alınması, işgücü temini, miras paylaşımı...), bölgesel nedenler, sosyal-kültürel nedenler gibi faktörleri sayabilmek mümkündür. Ülkemiz koşullarını düşündüğümüzde ise tüm bu sayılan unsurları akraba evliliğini teşvik edici faktörler olarak görebiliriz. Özellikle güven duygusunun ve dayanışmanın yüksek olduğu bu tür evliliklerde genel kanı, evlenen çiftlerin çocukluktan beri birbirini tanıdığı ve kişiliğini bildiği ve böylece yapılan evliliklerin daha kalıcı olacağı görüşü ağırlık kazanmaktadır. Böyle bir sonuç araştırma sahasından elde edilen verilerle uyum göstermektedir.

Yapılan çalışmada, akraba evliliğinin yol açtığı sağlık patolojileri her iki ilçe köyleri bakımından araştırılmıştır. Bu kapsamda rastgele seçilen evli bireylerin kendilerine, onların birinci, ikinci ya da uzak akrabalarına ait sağlık verileri derlenmiştir. Buna göre çalışmada kalıtsal hastalıkların görülme sıklığı oldukça yüksek çıkmıştır. Her iki örneklem alanı içinde akraba evliliğinden kaynaklı hastalıkların görülme sıklığı Akçakale araştırma sahası için % 27.9 olurken, Reyhanlı araştırma sahası için bu oran % 41'dir. Hastalıkların görülme sıklığı bakımından ilçe sınır köyleri karşılaştırıldığında, en sık görülen hastalık oranı Akçakale araştırma sahası için % 36,9 ile zihinsel engellik, Reyhanlı araştırma alanı için % 22,9 ile düşüktür. Popülasyon genelini dikkate aldığımızda bu duruma yol açan temel neden akraba evliliğinden kaynaklı genetik hastalıkların yol açtığı sağlık sorunlarıdır. Bu kapsamda Akçakale ve Reyhanlı köylerine ait akraba evliliğinden kaynaklanan birçok patolojiyle karşılaşmıştır. Her iki grup için genel kanaat akraba evliliğini sağlık bakımından sakıncalı bulmadıkları yönündedir. Bu manada popülasyon içinde yer alan bazı katılımcıların sağlıkla ilgili algılarının yetersiz olduğu ve hastalıkların nedenlerine yönelik bir çok anlamda eksik bilgiye sahip oldukları gözlenmiştir. Özellikle bu durum Akçakale köyleri bakımından daha belirgin olarak gözükmemektedir. Örneğin, Akçakale köylerinden azınlık bir kesim sakıncalarının bilinmesine rağmen bu tür evliliklerin devamlılığından yanadır. Genel anlamda ise Akçakale ve Reyhanlı katılımcıları arasında sağlık algısı arasında anlamlı bir fark gözükmemektedir.

Hastalık ve onun karşıt düşüncesi olan sağlık olgusunu bütün faktörlerin etkili olduğu karmaşık etkenlerin bir bileşkesi olarak kabul edersek şayet, onu sosyal ve kültürel çevresiyle çözümlememiz gerektiği sonucu ortaya çıkacaktır. Bu aşamada hastalık ya da sağlık, kültür ve onun çevresine bağlı olarak toplumdan topluma hatta her toplumun kendi alt kültüründe farklılıkları barındırabilir. Böyle bir anlayış her grubun, topluluğun veyahut aile sisteminin kendi öznel koşullarında analizini gerektirir. Bu noktada

antropologlar, bir topluluğun sağlık sorunlarına yaklaşımında veya sorunlarını çözümlenmede sınırlı sayıda bir model değil, her topluluğun sosyal ve kültürel perspektiflerine uygun farklı olaylara ve koşullara yönelik çok sayıda model ortaya koymalı ve geliştirmelidir (Kiefer, 2007). Bu kapsamda, özellikle informal örgütlenmelerin bir yönüyle temelini oluşturan akraba evlilikleri ve buna ilişkin uygulamaların antropolojinin temel inceleme alanını oluşturduğu düşünülürse, sağlıklı bir toplum oluşturmak için antropologlara önemli görevler düşmektedir. Toplumların sağlığı, o topluluğun bağlı olduğu sosyal ve kültürel yapısından ayrı düşünülemez. Dolayısıyla kişilerin veya grupların sağlığa ilişkin inançları (hastalıkların önlenmesi, hastalıkların yol açtığı sağlık sorunları, tedavi yöntemleri, tanımlanması) kültürel yapının beklentileri doğrultusunda gelişebilmektedir. Bu noktada antropologlar, sağlığa ilişkin yanlış inançlarını değiştirerek sağlıklı bir toplum oluşturmak için önemli rol oynayabilir ve kişileri, akraba evliliği sonucunda ortaya çıkabilecek sağlık sorunları hakkında bilgilendirerek (oluşabilecek genetik hastalıklara karşı danışmanlık hizmeti vererek) hastalıklara karşı koruyucu tedbirler alabilirler.

KAYNAKÇA

- AL-SALEM, M., Rawashdeh, N. (1993). Consanguinity in North Jordan: Prevalance and Pattern. *J Biosoc Sci*, 25(4): 553-556.
- AL-AWADİ, S.A., Moussa, M.A., Naguib, K.K., Farag, T.I. et al. (1985). Consanguinity Among The Kuwaiti Population, *Clinical Genetics*, 27: 483-486.
- ALTUNTEK, S. (2001). Türkiye Üzerine Yapılmış Evlilik ve Akrabalık Araştırmalarının Bir Değerlendirmesi, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 18(2): 17-28.
- BAŞARAN, N. (1983). Anadolu' nun Genetik Yapısı Üzerine Çalışmalar: V. Türkiye 'de Akraba Evlilikleri, *Anadolu Tıp Dergisi*, 5:189-206.
- BRODWIN, P. (2007). Guest Editorial: Mediations of Power in Contemporary Medical Anthropology, *Anthropology in Action*, 14(3):1-5.
- BUDAK, T. (1985). Kan Yakını Evliliklerin Diyarbakır'daki Sıklığı ve Bazı Etkileri Üzerine Araştırmalar, *Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 12 (3-4): 149-160
- BURTON, J. (1970). Sağlık Eğitimi ve Toplumların Kültürü, Çev: B. Bengisu, *Halk Sağlığı Bilimi ve Uygulaması*, Ankara: Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Hıfzıssıhha Okulu Yayınları, (45): 276- 85.
- DÜZCAN, F., Sezgin, İ, Çolak, A., Çınar, Z., Perçin, F. (1995). Sivas Popülasyonunda Akraba Evliliği Sıklığı ve İlk Evlenme Yaşı ile Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişkiler, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 17 (3): 157-161.
- İLBARS, Z. (1975). Aile-Akrabalık İlişkileri ve Değişmeler Üzerine Bir Araştırma, *Antropoloji*, 7: 201- 206.
- KALYONCU, C. (1980). Akraba Evlilikleri ve Doğuştan Kusurlar. *Trakya Tıp Fakültesi Dergisi*, 2:2.
- KAYAHAN, M., Şimşek, Z., Ersin, F., Gözükara, F., Kurcer, M.A. (2003). Şanlıurfa Tıfındır Sağlık Ocağı Bölgesindeki Akraba Evliliği Prevalansı ve 5 Yaş Altı Ölümlere Etkisi, *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 7(1):1-5.
- KIEFER, C. W. (2007). *Doing Health Anthropology: Research Methods for Community*, New York: Springer Publishing Company, LLC.
- LEWIS, I. M. (2010). 'Descent' *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. In A. Barnard and J. Spencer(Eds.), London & New York: Routledge.

- PİRİNÇCİ, E., Oguzöncül, F., Açık, Y. (2002). Elazığ İl Merkezindeki Hastanelerde Doğum Yapan ve İl Merkezinde İkamet Eden Kadınlarda Akraba Evliliklerinin İncelenmesi, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi*, 19(3): 182-190.
- POOL, R., Geissler, W. (2005). *Medical Anthropology*, London: Open University Press.
- SÜMER, H., Koçoğlu, G., Polat, H.H., Koçoğlu, F. (1996). Sivas İl Merkezi ve Köylerinde Akraba Evliliği Sıklığı ve Ana-Çocuk Sağlığına Etkileri, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi dergisi*, 18(4): 291 - 294.
- ŞAYLI, B.S., Arslanoz, A. (1983). Anadolu'nun Genetik Yapısı Üzerine Çalışmalar: VI, Akraba Evliliklerine İlişkin Yeni Bulgular, *Ankara Üniversitesi Ankara Tıp Mecmuası*, 36: (3), 313 - 328.
- ŞAYLI, B.S., Tüccar, E. (1985). Anadolu'nun Genetik Yapısı Üzerine Çalışmalar: Akrabalığı Bulunan ve Bulunmayan Evliliklerde Fötal Kayıplar, *Gata Bülteni*, 27(4): 659 - 669.
- TİMUR, S. (1972). *Türkiye'de Aile Yapısı*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- TUNÇBİLEK, Ergül. (1985). Türkiye'de Akraba Evlilikleri, *Katkı*, 6(2): 129-136.
- TÜRK, Türkiye İstatistik Kurumu *Aile Yapısı Araştırması 2006 Verileri*.
- WINKELMAN, M. (2009). *Culture and Health: Applying Medical Anthropology*, San Francisco: Jossey-Bass A wiley Imprint.